

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kansaneläkelain 26 ja 27 §:n muuttamisesta ja laiksi sotilasvammalain 18 §:n mukaisen täydennyskoron poikkeuksellisesta määräytymisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, ettei sotilasvammalain mukaista perusmäärän suuruisia elinkorkoa luettaisi kansaneläkkeensaajan lisäosaan vaikuttavaksi eläketuloksi.

Sotilasvammalain mukaisen perusmäärän suuruisen elinkoron etuoikeuttaminen kansaneläkkeen lisäosassa vaikuttaa noin 25 000 so-tainvalidin eläketurvaan. Lisäosan korotuksella ei ole merkitystä sotilasvammalain mukaisen täydennyskoron määrään.

Uudistus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 1989. Siitä aiheutuva lisäosamenojen kasvu on vuositasolla noin 75 miljoonaa markkaa, josta valtion lisäosamenojen osuus on noin 5 miljoonaa ja kuntien noin 14 miljoonaa markkaa. Vuonna 1989 uudistuksesta aiheutuu lisäosamenoja noin 19 miljoonaa markkaa.

Esitys liittyy valtion tulo- ja menoarvioesitykseen vuodelle 1989.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

Kansaneläkejärjestelmän tehtävänä on turvata eläkkeensaajan vähimmäistoimeentulo eläkeaikana. Kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistusta koskevien lakien (103—112/82) mukaan kansaneläkkeestä tuli asteittain eläkevähenteinen etuus.

Ennen kokonaisuudistusta kansaneläkkeeseen kuului kaikille saman suuruinen perusosa ja tarveharkintainen tukiosa ja tukilisä. Osana uudistusta säädettiin kansaneläkeuudistuksen II A vaiheen yhteydessä, jolloin tukiosa ja tukilisä yhdistettiin lisä-osaksi, että vuoden 1983 alusta kansaneläkkeen lisäosaa vähentävänä otetaan huomioon eläkkeensaajan työ-, virka- ja yrittäjäeläkkeet ja niitä vastaavat korvaukset täysimääräisinä.

Kansaneläkeuudistuksen kannalta vaikean ongelman muodostivat jo myönnetyt työeläk-

keet ja niiden erilainen käsittely tukiosassa ja tukilisässä. Ne eläkkeet, jotka ovat alkaneet työeläkejärjestelmässä vuoden 1975 heinäkuun alussa tapahtuneen tasokorotuksen jälkeen (niin sanotut uudet työeläkkeet) olivat olleet tukiosassa etuoikeutettuja noin 500 markan kuukausittaiseen määrään saakka. Ennen sanottua päivämäärää alkaneet (niin sanotut vanhat työeläkkeet) olivat olleet puolestaan tukiosassa kokonaan etuoikeutettuja tuloja. Tukilisässä molemmat eläkkeet otettiin huomioon täysimääräisinä. Koska kansaneläkkeen tarkoituksena oli olla eläke, jota vähentävät ainoastaan vakuutetun muut eläketulot ja niihin rinnastettavat korvaukset, uusien työeläkkeiden osittainen etuoikeus poistettiin lisäosasta vuoden 1983 alusta edellä mainitulla tavalla.

Tukiosassa kokonaan etuoikeutettujen, niin sanottujen vanhojen työeläkkeiden tuloksi lukeminen täysimääräisenä olisi merkinnyt kansaneläkkeen alenemista. Tämän estämiseksi

vanhaa työeläkettä saavien asema turvattiin siten, että heille maksettiin lisäosana vähintään entistä tukiosaa vastaava osa edellyttäen, että vakuutetulla oli siihen muiden tulojensa perusteella oikeus. Työeläke luettiin tuloksi vain tiettyyn markkamäärään saakka, jonka ylittävä osa ei vaikuttanut lisäosan määrään. Markkamääristä vähennettiin lisäosaan vaikuttavan muun tulon määrä.

Sotilasvammalain (404/48) mukaisen elinkoron ja huoltoeläkkeen saajien asema oli kansaneläkejärjestelmässä ennen vuotta 1983 sama kuin vanhaa työeläkettä saavien. Etuuksia ei luettu tuloksi tukiosaa määrättäessä, mutta ne luettiin kokonaan tukilisätuloksi. Siksi sotilasvammalain mukaiset elinkorko- ja huoltoeläke suojattiin samalla tavoin kuin vanhat työeläkkeet. Sotainvalideille maksettiin lisäosana siten vähintään entisen tukiosan suuruista etuutta. Kuitenkin edellytettiin, että etuus oli alkanut ennen vuotta 1983. Sen sijaan 1 päivänä tammikuuta 1983 tai sen jälkeen alkanut sotilasvammalain mukainen elinkorko ja huoltoeläke luettiin kokonaan lisäosatuloksi.

Kansaneläkeuudistuksella ei ollut tarkoitus muuttaa rintamaveteraanien erityisasemaa sosiaaliturvan piirissä. Ainoastaan niillä sotilasvammalain mukaisten korvausten saajilla, joilla elinkorko ja huoltoeläke olivat alkaneet tammikuun 1 päivänä 1983 tai sen jälkeen, sotilasvammalain mukainen elinkorko vaikutti täysimääräisenä kansaneläkkeen lisäosaan. Kun valtaosa vuosien 1939—1945 sotiin osallistuneiden veteraanien korvauksista oli alkanut ennen viimeksi mainittua päivämäärää ja uusia korvauksia myönnettiin etupäässä asevelvollisuusajana sattuneista vammautumisista, katsottiin menettely kansaneläkelainsäädännössä tarkoituksenmukaiseksi. Tarkoituksena kuitenkin oli, että edellä mainittujen muutosten vaikutukset olisi otettu huomioon sotilasvammalainsäädännössä.

Sotilasvammalain 8 §:n mukainen elinkorko on rahana maksettava peruskorvaus, jonka suuruus määräytyy vakuutuslääketieteellisesti arvioitavan työkyvyttömyysasteen osoittamaksi osaksi etuuden täydestä määrästä. Sitä myönnetään sekä vuosien 1939—1945 sotien että rauhanaikaisen palveluksen perusteella. Mainitun pykälän mukaan työkyvyttömyysasteella tarkoitetaan lukua, joka osoittaa, minkä verran vamman tai sairauden aiheuttaman vajuuden yleensä on katsottava vähentävän mahdollisuuksia selviytyä elämässä. Vamman tai

sairauden aiheuttama haitta korvataan täysin riippumatta siitä, estääkö vamma tai sairaus asianomaista henkilöä tekemästä työtään. Myöskään yksilölliset erikoispiirteet eivät vaikuta sotilasvammalain mukaisen työkyvyttömyysasteen arvioimiseen. Se on samasta vammasta samansuuruinen riippumatta henkilön ansiotasosta.

Elinkorkoa maksetaan, kun sotilasvamman haitta-aste on vähintään 10 prosenttia. Sotilasvammalain 8 §:n 2 momentin mukaan elinkorko maksetaan 8 prosentilla korotettuna sen vuoden alusta, jona vahingoittunut tai sairastunut täyttää 56 vuotta, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 65 vuotta. Sotilasvammalain 9 §:n mukaan elinkorkoon maksetaan myös omaiskorotusta vaimosta ja huollettavina olevista lapsista taikka muista huollettavista. Elinkorkoa voidaan täydentää erityistapauksissa lisäsysosilla.

Sotilasvammalain mukainen elinkorko ei ole veronalaista tuloa.

Sotilasvammaelinkoron määrä 65 vuotta täyttäneellä työkyvyttömyysasteen mukaan vuonna 1988

Työkyvyttömyysaste, %	Elinkoron määrä, mk/kk		
	Ei omaisia	1 omainen	2 omaista
10	249,04	323,75	373,55
20	498,07	647,49	747,11
40	996,14	1 294,98	1 494,21
60	1 494,21	1 942,48	2 241,32
80	1 994,28	3 187,56	3 586,11
100	2 490,35	3 984,57	4 482,64

Edellä selostetun mukaisesti ennen 1 päivää tammikuuta 1983 alkaneista sotilasvammalain mukaisista elinkoroista ja huoltoeläkkeistä luetaan tuloksi kansaneläkkeen lisäosassa yksinäisellä eläkkeensaajalla enintään 23 468 markkaa vuodessa ja eläkeläispuolisilla enintään 19 280 markkaa vuodessa. Jos lisäosansaajalla on lisäksi muuta eläkeluonteista tuloa, esimerkiksi 1 päivänä heinäkuuta 1975 tai sen jälkeen myönnettyä työeläkettä, vähennetään tämä edellä mainituista markkamääristä. Saatua markkamäärään lisätään kuitenkin muun eläkeluonteisen vuositulon 8 841 markkaa ylittävä osa. Laskukaavana menettely on seuraava:

ennen 1 päivää heinäkuuta 1975 alkaneista työeläkkeistä sekä ennen 1 päivää tammikuuta 1983 alkaneista sotilasvammaelinkoroista ja huoltoeläkkeistä

on lisäosaa vähentävää tuloa enintään yksinäisellä eläkkeensaajalla lausekkeen (23468 - M) + (M - 8841) ja eläkeläispuolisoilla lausekkeen (19280 - M) + (M - 8841) osoittama markkamäärä vuodessa, missä M tarkoittaa muita kuin alussa mainittuja eläkeluonteisia tuloja. Jos sulkulausekkeista tulee negatiivinen luku, arvoksi merkitään nolla.

Laskutavalla varmistetaan, että eläkkeensaaja saa lisäosana ainakin aikaisemmin saamansa tukiosan suuruisen määrän. Markkamäärä 8 841 vastaa aikaisemman tukiosan niin sanotun rajatulon määrää.

Vuoden 1983 jälkeen on ilmennyt, että uudet sotilasvammalain mukaiset elinkorot eivät pelkästään rajoitu nuorten asevelvollisten saamiin etuuksiin, vaan valtaosa uusistakin myönnettävistä korvauksista perustuu vuosien 1939—1945 sotiin. On myös kohtuutonta, että vamman tai sairauden pahentumisajankohta ratkaisisi eräissä tapauksissa, miten oikeus kansaneläkelain mukaiseen lisäosaan määräytyy sotilasvammalain mukaisen elinkoron perusteella.

Sotainvalidien Veljesliitto on useaan otteeseen esittänyt sosiaali- ja terveysministeriölle, ettei sotilasvammalain mukaisen elinkoron pitäisi olla sellaista eläketuloa, joka voidaan ottaa huomioon kansaneläkkeen lisäosaa määrittäessä. Myös rintamaveteraaniasiain neuvotelukunta on esittänyt kannanotoissaan, että sotilasvammalain mukainen elinkorko sen perusmäärän suuruisena pitäisi katsoa sellaiseksi tuloksi, joka ei saisi vaikuttaa kansaneläkkeen lisäosan määrään, koska elinkorkoa sen perusmäärältään on pidettävä lähinnä lääketieteellistä haitta-astetta korvaavana etuutena. Samaan lopputulokseen päätyi myös sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä muistiossaan (Sotilasvammaelinkoron ja kansaneläkkeen yhteensovittamistyöryhmä, muistio 1987:1).

Edellä olevan perusteella ehdotetaan, ettei sotilasvammalain mukaista elinkoron perusmäärää otettaisi huomioon kansaneläkkeen lisäosaan vaikuttavana eläketulona. Sotilasvammalain mukainen elinkorko otettaisiin muilta osin huomioon kuten tähänkin asti kansaneläkkeen lisäosassa. Eläkkeensaajien asumistuessa lisäosan korotuksella on asumistukea vähentävä vaikutus. Elinkoronsaajien

kokonaistulo kasvaa kuitenkin näissäkin tapauksissa.

Uudistuksesta aiheutuvat muutokset ehdotetaan tehtäväviksi kansaneläkelain 26 §:n 1 momentin 4 kohtaan ja 27 §:n 4 momenttiin. Sotilasvammalain 18 §:n mukaisen täydennyskoron aleneminen estettäisiin erillisellä lailla. Muutoksella ei ole vaikutusta sellaiseen täydennyskorkoon, johon oikeus on alkanut ennen 1 päivää lokakuuta 1989. Perhe-eläkelain (38/69) mukaiseen lisäosaan ei ehdoteta muutoksia.

2. Taloudelliset vaikutukset

Sotilasvammalain mukaisen elinkoron perusmäärän etuoikeuttaminen kansaneläkkeen lisäosassa ehdotetaan saatettavaksi voimaan vuoden 1989 lokakuun alusta.

Uudistus vaikuttaa noin 25 000:n elinkoronsaajan lisäosaan keskimäärin runsaalla 250 markalla kuukaudessa vuoden 1989 tasossa arvioituna. Heistä täydennyskoron saajia on noin 9 000. Koska elinkorko ei edellä selostetun tuloksilukemismenettelyn vuoksi ole nykyinkään kaikissa tapauksissa vaikuttanut lisäosaan vähentävästi, lainmuutos ei näissä tapauksissa aiheuta korotusta lisäosaan. Toisaalta lainmuutoksen seurauksena tulee uusia lisäosansaajia.

Lisäosamenot kasvavat aluksi vuositasolla noin 75 miljoonaa markkaa. Tästä valtion lisäosamenojen osuus on noin 5 miljoonaa, kuntien 14 miljoonaa ja kansaneläkelaitoksen 56 miljoonaa markkaa. Kuntien verotulot lisääntyvät noin 10 miljoonalla markalla vuodessa. Elinkoron saajien asumistukimenot pienenevät uudistuksen johdosta noin miljoonalla markalla vuodessa. Vuonna 1989 lisäosamenot lisääntyvät noin 19 miljoonalla markalla, josta valtion lisäosaosuus on runsaat miljoona markkaa ja kuntien osuus noin 3 miljoonaa markkaa.

Elinkoron saajien lukumäärän vähentyminen pienentää lisäosakustannuksia tulevina vuosina. Vuonna 1995 uudistuksen vaikutus lisäosamenoön on noin 55 miljoonaa markkaa.

Esitys liittyy valtion tulo- ja menoarvioesitykseen vuodelle 1989.

3. Voimaantulo

Ehdotetut lainmuutokset esitetään tulemaan voimaan 1 päivästä lokakuuta 1989 lukien.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kansaneläkelain 26 ja 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain 26 §:n 1 momentin 4 kohta ja 27 §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (103/82), näin kuuluviksi:

26 §

Lisäosaa määrättäessä otetaan huomioon va-
kuutetun jatkuvasti saama:

4) sotilasvammalain (404/48) mukainen
huoltoeläke, sotilasvammalain 8 §:n 2 momen-
tin ja 9 §:n perusteella elinkoron perusmäärään
maksettavat korotukset sekä rintamaveteraa-
nien varhaiseläkkeestä annetun lain (13/82)
mukainen varhaiseläke; ja

momentin ja 9 §:n perusteella elinkoron perus-
määrään maksettavat korotukset.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuu-
ta 1989.

Aikaisemmin myönnetty lisäosa muute-
taan hakemusta tämän lain mukaiseksi.
Elinkorkoon sotilasvammalain 8 §:n 2 momen-
tin ja 9 §:n perusteella maksettava korotus
otetaan tällöin huomioon lain voimaantulo-
ajankohdan määräisenä. Jos lisäosan määrä
tällöin pienenesi, maksetaan lisaosa kuitenkin
entisen suuruisena. Lisäosan pienemisen es-
tämiseksi maksettava eläkkeen osa lasketaan
uudelleen tai lakkautetaan, jos lisäosan määrä
32 a §:n perusteella tarkistettaessa korottuisi.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan
ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toi-
menpiteisiin.

27 §

Mitä 1—3 momentissa on säädetty, sovelle-
taan myös silloin, kun lisäosaa määrättäessä
luetaan tuloksi ennen 1 päivää tammikuuta
1983 alkaneet sotilasvammalain mukainen
huoltoeläke sekä sotilasvammalain 8 §:n 2

2.

Laki

sotilasvammalain 18 §:n mukaisen täydennyskoron poikkeuksellisesta määräytymisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Poiketen siitä, mitä sotilasvammalain (404/
48) 18 §:ssä on säädetty täydennyskorkoon
vaikuttavista vuosituloista, kansaneläkelain 26
ja 27 §:n muuttamisesta päivänä
kuuta 1989 annetun lain (/8) perusteella
kansaneläkkeen lisäosaan 1 päivästä lokakuuta

1989 tehtävän korotuksen tai samasta ajankoh-
dasta myönnettävän lisäosan markkamäärää ei
oteta huomioon täydennyskorkoa määrättäes-
sä.

Mitä 1 momentissa on säädetty ei kuiten-
kaan koske tapauksia, joissa oikeus täydennys-

korkeaan alkaa 1 päivänä lokakuuta 1989 tai sen jälkeen.

Kansaneläkelaitos on velvollinen ilmoittamaan 1 momentissa tarkoitetun markkamäärän tapaturmavirastolle.

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1989.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 23 päivänä syyskuuta 1988

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Helena Pesola*

1.

Laki**kansaneläkelain 26 ja 27 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain 26 §:n 1 momentin 4 kohta ja 27 §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (103/82), näin kuuluviksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

26 §

Lisäosaa määrättäessä otetaan huomioon va-
kuutetun jatkuvasti saama:

4) sotilasvammalain (404/48) mukainen huoltoeläke sekä rintamaveteraanien varhaiseläkkeestä annetun lain (13/82) mukainen varhaiseläke; ja

4) sotilasvammalain (404/48) mukainen huoltoeläke, *sotilasvammalain 8 §:n 2 momentin ja 9 §:n perusteella elinkoron perusmäärään maksettavat korotukset* sekä rintamaveteraanien varhaiseläkkeestä annetun lain (13/82) mukainen varhaiseläke; ja

27 §

Mitä 1—3 momentissa on säädetty, sovelletaan myös silloin, kun lisäosaa määrättäessä luetaan tuloksi ennen 1 päivää tammikuuta 1983 alkaneet sotilasvammalain mukainen elinkorko ja huoltoeläke.

Mitä 1—3 momentissa on säädetty, sovelletaan myös silloin, kun lisäosaa määrättäessä luetaan tuloksi ennen 1 päivää tammikuuta 1983 alkaneet sotilasvammalain mukainen huoltoeläke *sekä sotilasvammalain 8 §:n 2 momentin ja 9 §:n perusteella elinkoron perusmäärään maksettavat korotukset.*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1989.

Aikaisemmin myönnetty lisäosa muutetaan hakemuksetta tämän lain mukaiseksi. Elinkorkoon sotilasvammalain 8 §:n 2 momentin ja 9 §:n perusteella maksettava korotus otetaan tällöin huomioon lain voimaantuloajankohdan määräisenä. Jos lisäosan määrä tällöin pienenesi, maksetaan lisäosa kuitenkin entisen suuruisena. Lisäosan pienemisen estämiseksi maksettava eläkkeen osa lasketaan uudelleen tai lakkautetaan, jos lisäosan määrä 32 a §:n perusteella tarkistettaessa korottuisi.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.